

Malmö högskola
Fakulteten för lärande och
samhälle
Barn – unga – samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng, grundnivå

Elevers delaktighet och inflytande i grundskolan

Pupils participation and influence in Elementary School

Iman Abedalhadi
Emelie Alakangas

Lärarexamen: 210
hp

Examinator: Caroline Ljungberg
Handledare: Laurence Delacour

Barndoms- och ungdomsvetenskap
2013-11-06

Förord

Vi är två studenter från Malmö Högskola som har valt att skriva om elevers delaktighet och inflytande. På Malmö Högskola har vi haft många föreläsningar och kurser om elevers delaktighet och inflytande och dessa begrepp nämns även i styrdokumentet. Detta fick oss att inse att det är ett viktigt ämne där elever i tidig ålder kan lära sig ansvar, vilket främjar deras utveckling.

Arbetet har skrivits både tillsammans och på varsitt håll. Vi har stöttat varandra genom denna process och haft många diskussioner som lett fram till denna text. Ett stort tack till lärarna och rektorerna som ställt upp på intervjuer angående detta ämne. Vi vill också tacka de som har stöttat oss genom att läsa igenom vår text och kommit med tankar och förslag.

Malmö, oktober 2013

Iman Abedalhadi och Emelie Alakangas

Sammanfattning

Syftet med vårt arbete är att undersöka vad elevers delaktighet och inflytande innebär i årskurs tre och fem på de grundskolor som vi besöker för intervjuer. I arbetet tar vi även reda på vad begreppen delaktighet och inflytande betyder ur lärarnas och rektorernas perspektiv, samt hur lärarna i en årskurs fem och i en årskurs tre anser sig arbeta med elevers delaktighet och inflytande. Empirin är samlad från tre olika skolor där kvalitativa intervjuer genomfördes med två grundskollärare och två rektorer. Vidare har det empiriska materialet kopplats samman med styrdokument och tidigare forskning i ämnet.

Studien visar olika förslag på strategier om elevers delaktighet och inflytande som lärarna och rektorerna kan använda i sitt arbete. Strategier som nämndes var klassråd, kommunikation och elevernas medverkan i planerandet, genomförandet och utvärderingen av ett nytt arbetsområde. Vår slutsats visar att rektorerna och lärarna som intervjuades är medvetna om att delaktighet och inflytande är viktiga begrepp att ta tillvara på i skolan. Lärarna påpekade svårigheter att omvandla teorin till praktik gällande elevers delaktighet och inflytande. De nämnde även flera faktorer som begränsade möjligheten för eleverna att vara delaktiga och ha inflytande över sitt lärande. Faktorerna som nämndes var tidsbrist, styrning från sina chefer, styrdokument och att eleverna inte vet i vilken omfattning de har möjlighet att påverka.

Nyckelord: Delaktighet, demokrati, inflytande, kommunikation, styrning

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte och frågeställningar.....	8
2. Begreppen inflytande och delaktighet i styrdokumentet.....	9
2.1 Skollagen.....	9
2.2 Läroplanernas bakgrund.....	9
3.2.1 Vad säger läroplanen om elevers delaktighet och inflytande?.....	10
3. Litteraturgenomgång.....	11
3.1 Delaktighet och inflytande.....	11
3.1.1 Svenska skolans undervisning.....	12
3.1.2 Rektorns och skolans uppdrag.....	12
3.1.3 Lärarens uppdrag.....	13
3.1.5 Eventuell problematik.....	14
4. Metod.....	16
4.1 Metodval.....	16
4.1.1 Intervjuer.....	16
5.2 Urvalsgrupp och genomförande.....	17
5.2.1 Urvalsgrupp.....	17
5.2.2 Genomförande.....	18
5.3 Bearbetning av data.....	18
5.4 Forskningsetiska överväganden.....	19
6. Resultat och analys.....	21
6.1 Respondenternas definition av begreppen delaktighet och inflytande.....	21
6.2 Strategier.....	22
6.2.1 Klassråd.....	23
6.2.2 Kommunikation.....	24
6.3 Styrning.....	26
7. Slutsats och diskussion.....	27
7.1 Slutsats.....	27
7.2 Diskussion.....	28
7.3 Fortsatt forskning.....	29
8. Referenslista.....	31
8.1 Skriftliga källor.....	31
8.2 Internetkällor.....	33
Bilaga 1.....	34

Intervjufrågor till lärarna	34
Bilaga 2.....	35
Intervjufrågor till rektorena.....	35

1. Inledning

Jämfört med barnen i Sverige för femtio år sedan är dagens barn medvetna om vilka rättigheter de har. De ställer frågor, argumenterar och med stor självklarhet uttrycker de sina åsikter och känslor. Idag förväntar sig barnen att bli sedda, hörda och tagna på allvar (Juul och Jensen, 1999). Enligt skolans styrdokument ska lärarna i skolan erbjuda eleverna att vara delaktiga i olika diskussioner och idéer. Nedan berättar vi ett exempel på en uppgift som en lärare gav till sina elever. Läraren anser sig vara väldigt noga med att ge sina elever inflytande och möjlighet att vara delaktiga i sina vardagar. Exemplet är hämtat från en av våra praktikplatser.

Klockan är 8:10 och eleverna kommer in till klassrummet och sätter sig på varsin stol. Läraren börjar lektionen med att berätta för eleverna att de ska ha svenska och att läraren ska läsa en saga högt för hela klassen. Därefter ska eleverna återberätta sagan genom att antingen skriva ner den på ett papper eller genom att rita händelserna.
(2013-05-09)

Här ser vi att läraren ger eleverna två olika alternativ att kunna återberätta sagan på. Är det vad delaktighet och inflytande innebär? Handlar det om att få välja mellan två olika saker? Idag tillbringar eleverna en stor del av sina dagar i skolan. Hur mycket inflytande får dessa elever i sin vardag, vilka faktorer är det som styr elevers skoldagar? Detta gjorde oss fundersamma och väckte intresset om vad elevers delaktighet och inflytande verkligen innebär.

Vi blev intresserade av att undersöka om det mer ingående för att se vad forskning säger om delaktighet och inflytande och hur det ser ut i de olika grundskolorna vi besökte. I detta arbete vill vi ta reda på vad tre lärare och två rektorer på tre grundskolor i årskurs tre och fem anser att delaktighet och inflytande innebär och hur de anser att de arbetar med det.

1.1 Bakgrund

”Ett barn ska icke befallas, utan tilltalas lika hövligt som en vuxen, för att själv lära sig hövskhet” (Key, 1995:22). I det här citatet lyfter Key (1995) fram att om barnet ska respektera den vuxne bör denne själv bli respekterad. Enligt Key (1995) blev 1900-talet i Europa barnets århundrade, där barnets fostran och undervisning blev allt mer

centrerad. Sommer (2009) menar att skolgången utökades, barndomen förlängdes och synen på barnet förändrades. Från det bräckliga barnet som betyder att barnet är sårbart och dess förmågor underskattas, till det kompetenta barnet som innebär att barnet föds med sociala egenskaper, där barnet har möjligheter att knyta kontakter och kommunicera med andra utifrån sina förutsättningar. Idag vet vi att barnets kompetens är beroende av lärarens kompetens, där lärarens bemötande påverkar barnets utveckling. Sommer (2009) menar att pedagogen därför bör ge barnen förutsättningar för att utvecklas.

Enligt Johannesen och Sandvik (2009) har synen på det kompetenta barnet fört med sig demokratiska värden i skolan och i hemmet, detta innebär att barnen fick rätt till inflytande och delaktighet som handlar om att alla är en del av en gemenskap. I den gemenskapen blir alla respekterade, de samspelar, och de lyssnar till varandra. Barns delaktighet och inflytande har lett till att pedagogens uppdrag blev att värna om barnets identitet, att se barnet som aktör och att behandla alla lika (Johannesen och Sandvik, 2009).

I avhandlingen *Klassråd-ett socialt rum för demokrati och utbildning* hänvisar Lelinge (2011) till Skolkommitténs betänkande *Inflytande på riktigt* (1996) som nämner tre anledningar till varför eleven skall få inflytande. Första skälet är att inflytandefrågan kopplas till de mänskliga rättigheterna. Andra argumentet lyfter ett av skolans uppdrag som är att uppfostra eleverna till demokratiska medborgare. Enligt Lelinge (2011) innebär argumentationen att elevinflytande är kopplad till delaktighet som är grunden för lärandet, här menar forskaren att eleverna bör ha kunskap i och förståelse av att byta åsikter med varandra. Det tredje skälet poängterar delaktighet som utgångspunkt för lärande.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att beskriva hur två lärare och två rektorer förhåller sig till elevers delaktighet och inflytande i årskurs tre och årskurs fem i de tre grundskolor vi besökte, samt hur lärarna och rektorerna anser sig arbeta med delaktighet och inflytande.

- ✓ Hur ser lärarna och rektorerna på elevers delaktighet och inflytande?
- ✓ Hur anser sig lärarna och rektorerna arbeta med elevers delaktighet och inflytande?

2. Begreppen inflytande och delaktighet i styrdokumentet

Larsson (2004) hävdar att skollagen, kursplanerna och läroplanerna är nationella styrdokument, dessa kallas även för måldokument. De nationella styrdokumentet redogör för vilka förväntningar och krav som finns på lärarna och eleverna. I detta kapitel kommer det att beskrivas vad skollagen och de olika läroplanerna påtalar gällande elevernas delaktighet och inflytande.

2.1 Skollagen

Larsson (2004) påpekar att i skollagen finns de grundläggande bestämmelserna om utbildningen inom alla skolformer. Den anger övergripande riktlinjer samt övergripande mål för hur skolans och förskolans verksamhet ska utformas. Skollagen anger grundläggande krav som ställs på kommunerna (Larsson, 2004). Enligt kapitel 4, paragraf 9 i skollagen ska elever få inflytande över sin utbildning. Vidare står det att inflytandet ska ges efter elevernas ålder och mognad (SFS 2010:800). I paragraf 12 anger skollagen även att vårdnadshavare ska få en möjlighet till inflytande över utbildningen (SFS 2010:800, 4 kap). Skollagen (2010) fastställer att det ska finnas möjligheter för samråd med de elever som finns på skolan och det är rektorns ansvar att se till att detta finns (SFS 2010:800).

2.2 Läroplanernas bakgrund

Läroplanerna är en förordning som har fastställts av regeringen. Tillsammans med skollagen ska läroplanerna ange uppgifter och värden som skolan vid undervisningen ska utgå från. Alla som arbetar inom barnomsorgen är skyldiga att följa läroplanen (Larsson, 2004). I det här kapitlet har vi valt att visa hur det har sett ut i läroplanerna genom tiderna. Det påvisar att så tidigt som Lgr 62 har elevers möjlighet att påverka sin utbildning funnits men att det är formuleringarna och omfattningen som har förändrats fram till nu i, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (Lgr 11).

3.2.1 Vad säger läroplanen om elevers delaktighet och inflytande?

Grundskolans första läroplan, Lgr 62 betonar att eleverna bör vara med och bära sitt ansvar för klassens och skolans gemensamma syften. I Lgr 69 står det tydligt att eleverna ska få möjligheten att forma sin egen skoldag, samt att valen av material, arbetssätt och lärostoff bör ske i samråd med eleverna. I Lgr 80 tydliggörs elevernas medverkan i den pedagogiska planeringen, det står om lärarens uppdrag om att tillsammans med eleverna planera undervisningen. I Lpo 94 (Läroplan för det obligatoriska skolväsendet) står det att det är lärarens ansvar att se till att eleverna får ett reellt inflytande utifrån vad läroplanen anger såsom arbetssätt, utvärdering, arbetsformer och planering (Wiren, 1995)

Idag är elevernas delaktighet och inflytande i skolan en viktig del i deras utbildning. Enligt läroplanen är det inte något som bör finnas med i deras utbildning, utan det ska finnas där. ”De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktiga ska omfatta alla elever” (Lgr 11, 2011:15).

3. Litteraturgenomgång

Delaktighet och inflytande är en viktig del i det demokratiska samhället som vi lever i. Det är något som kan lära eleverna att ta ansvar och är en början i lärarens strävan mot att lära dem bli demokratiska medborgare. Delaktighet och inflytande är två ord som används av många men vad är betydelsen egentligen? I detta kapitel kommer det utifrån teorier och tidigare forskning att redogöras för vad begreppen delaktighet och inflytande innebär. I kapitlet kommer även undervisningen i grundskolan att tas upp där lärarens och rektorns ansvar är att främja elevernas delaktighet och inflytande.

3.1 Delaktighet och inflytande

Enligt Arnér (2009) används begreppen delaktighet och inflytande ofta synonymt. I skolans värld innebär begreppet inflytande att eleverna ska ges möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt. Medan begreppet delaktighet innebär att eleverna tar del av något som andra redan bestämt. Här menar författaren att i elevernas vardag är eleverna delaktiga medan inflytande tydliggör riktningen (Arnér, 2009).

Rubinstein Reich (2011) nämner olika sätt som elevinflytande kan ses på. Det kan vara genom att rösta och säga sitt ord på klassrådet, eller genom att vara en bestämd elev som är duktig på att förhandla och bestämma på rasterna. I sin studie beskriver Lelinge (2011) klassrådet som ett socialt rum där eleverna diskuterar och kommunicerar, de elever som är bäst på att argumentera får oftast sin vilja igenom. För att eleverna ska uppleva inflytande så bör beslutet i ett klassråd vara rättvist vilket nås genom att alla i klassen får möjlighet att uttrycka sig. Vidare skriver Lelinge att kommunikationen inte bara sker verbalt, utan det räcker att de kan få rösta genom att rätta upp handen. Jönsson (2010) och Elvstrand (2009) nämner ett annat alternativ av elevinflytande, att läraren använder sig av indirekt inflytande där elevernas teckningar används som underlag för samtal om hur eleverna vill att skolan ska vara och utveckla verksamheten därefter.

”Genom denna metod fick eleverna stort utrymme att tänka efter vad de ville rita samtidigt som teckningar ger en rik illustration på hur barn uppfattar sin egen värld” (Elvstrand, 2009:48). Enligt Åberg och Lenz Taguchi (2005) innebär begreppet delaktighet att gemensamt diskutera orden för att vidare praktiseras i vardagen.

”Det handlar om att släppa taget, inte om att släppa ansvaret, utan om att ta ansvar i varje möte och förstå det som unikt” (Johannesen och Sandvik, 2009:41). Här menar författarna att det inte innebär att eleverna ska bestämma allt själva utan att det fodras en vuxengestalt med det formella ansvaret.

3.1.1 Svenska skolans undervisning

Sundgren (2005) anser att dagens undervisningsmetoder är baserade på Deweys tankar. Ett av Deweys mest betydande verk handlar om relationen mellan samhälle, demokrati, bildning och utbildning. Vidare nämner Sundgren (2005) att det centrala i Deweys teorier är att individen utvecklas i samspel med den omvärld den befinner sig i. Enligt Dewey är kommunikation och erfarenhet två viktiga byggstenar till att vidga elevens kunskap om att få bli demokratiska medborgare (Lelinge, 2011). En tredje viktig byggsten som Dewey lyfter fram är miljön som eleven befinner sig i. Enligt Sundgren (2005) menar Dewey att om skolan ska nå ett gemensamt mål som främjar elevens ansvarstagande och disciplin så bör skolan präglas av samarbete och fri kommunikation som innebär att utbyta tankar och komma med förslag.

3.1.2 Rektorns och skolans uppdrag

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. (Lgr 11, 2011:18)

Lgr 11 lyfter fram rektorns yttersta ansvar att få skolan att fungera. Den skickliga rektorn ska ha förmågan att få lärarlaget att gå i samma riktning, mot samma vision. När lärarna upplever att uppdragen är tunga är det rektorns ansvar att träda in och uppmuntra, genom att skapa motivation, engagemang och förståelse (Berg, Sundh och Wede, 2012). Enligt Selberg (2001) är det viktigt med ett samspel mellan alla parter i verksamheten. ”När elevinflytande finns med i verksamhetsidén, så kan elevinflytande leda till en helt ny organisation på skolan” (Selberg, 2001:23).

När det gäller det dagliga arbetet är det väsentligt att rektor och lärare tillsammans skapar en bra relation som bygger på förtroende och kommunikation (Hallerström, 2011). Vidare menar författaren att rektorn har en utvecklingsinriktad roll där lärares och elevers möjlighet till medverkan vid förändring är grunden för ett positivt

utvecklingsklimat. Idag har rektorn så många uppgifter att tiden för skolutvecklingsfrågor och åsiktsutbyte med lärare inte riktigt hinns med (Hallerström, 2011).

3.1.3 Lärarens uppdrag

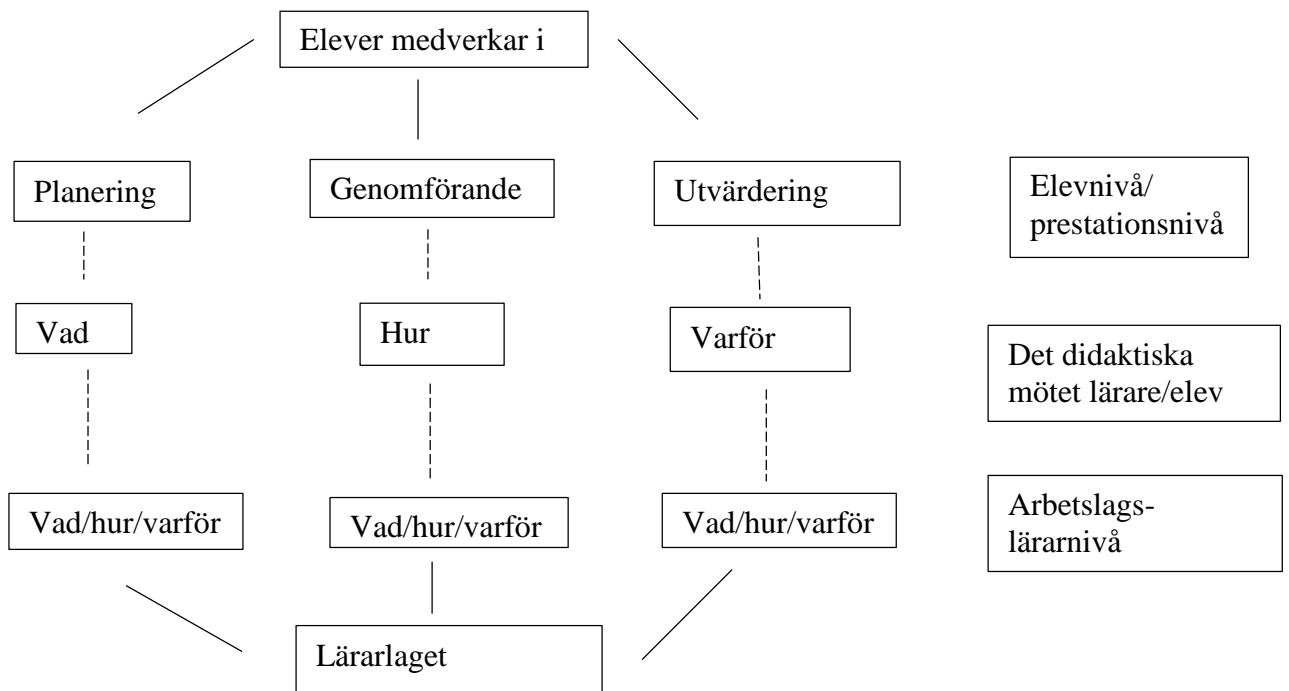
Det är lärarens uppdrag att kunna ge eleverna förutsättningar för delaktighet och inflytande, detta ger eleverna möjlighet att kunna påverka sin vardag (Arner, 2009). En av inflytandets förutsättningar är att eleven får möjlighet att höras, för att detta ska fungera i vardagen behöver läraren ha en plan för hur detta på ett konkret sätt ska kunna genomföras (Rubinstein Reich, 2011). Åberg och Lenz Taguchi (2005) påpekar att när lärarna lyssnar till och respekterar elevernas tankar samt ger eleverna möjlighet att lyssna på varandra leder det till en demokratisk anda, det skapas en mötesplats där läraren tillsammans med eleverna reflekterar över sin vardag. Vidare poängterar Åberg och Lenz Taguchi (2005) att lärarens uppgift är att se, lyfta fram och använda olikheten i gruppen där han/hon har uppdraget att stödja varje elevs intresse och förmåga. Läraren ska alltid utgå från eleverna och lyfta fram det de väljer och utifrån värden som ska genomsyra verksamheten bör läraren välja ett ämne där eleverna får olika alternativ att välja mellan (Åberg och Lenz Taguchi, 2005).

Läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. (Lgr 11, 2011:15)

Här framträder det i Lgr 11 att läraren har ett ansvar gentemot eleverna i skolan, att de ska vara med och påverka alltifrån undervisningsinnehåll till arbetssätt som ska användas i elevernas undervisning. Utifrån deras ålder ska de ständigt stimuleras med att vidareutveckla utbildningen samt hållas informerade i frågor som rör dem.

Berg, Sundh och Wede (2012) menar att om läraren ska lyckas med att få eleverna att vara delaktiga och ha inflytande över sitt lärande bör hon/han vara flexibel och våga testa nya saker. Skickliga lärare som förstår uppdragen leder till att skolan blir framgångsrik. Till varje del i undervisningen ska läraren ha planerat hur eleverna ska involveras. Nedan anger Sundh och Wede (2012) ett exempel på vilka didaktiska frågor lärare kan ställa sig.

Vad, hur och varför elever ska medverka i planeringen av utbildningsinnehåll. Vad, hur och varför elever ska medverka i genomförandet av utbildningsinnehåll. Vad, hur och varför elever ska medverka i utvärderingen av utbildningsinnehåll. (Berg, Sundh och Wede, 2012:262)

I figuren från Berg, Sundh och Wede visas sambandet mellan de didaktiska frågorna en lärare kan ställa sig och i undervisningsdelarna som eleverna kan vara delaktiga i. Undervisningsdelarna är planering, genomförande och utvärdering och till varje del kan läraren ställa sig frågorna vad, hur och varför (Figur från Berg, Sundh och Wede, 2012:262). Det är läraren som styr, leder och har ansvaret för att tänka igenom hur eleverna ska involveras i skolarbetet och i de didaktiska frågorna om: vad som ska göras, hur det ska göras och varför det blev som det blev. Här menar författaren att elevinflytande ingår i lärarens pedagogiska uppgifter och därför inte kan lämnas till elever med fri förfoganderätt (Berg, Sundh och Wede, 2012).

3.1.5 Eventuell problematik

Enligt Johannesen och Sandvik (2009) kan klassrumsmiljön påverka vad, hur och i vilken mån eleverna själva kan välja. Brodow och Rininsland (2002) menar att en del elever vill gå runt i klassrummet under lektionen när andra vill ha lugn och ro. Det finns

elever som kommer från en miljö där de är vana vid att diskutera, argumentera och uttrycka sig medan andra elever som kommer från en sträng kultur som kan ha svårt att delta i diskussioner och föra fram det de vill säga. Persson och Riddersporre (2011) refererar till Forsberg (2004) som anser att maktformerna leder till att eleverna inte får tillräckligt med inflytande i skolan. Med maktformerna menar Forsberg att lärarna har en professionell makt i skolan där de har i uppgift att disciplinera, kontrollera och sätta gränser (Persson och Riddersporre, 2011).

4. Metod

I den här delen av arbetet beskriver vi det arbetssätt som användes vid insamlingen av det empiriska materialet. Vidare i metodkapitlet förklaras vilka forskningsetiska överväganden vi har beaktat i vår undersökning och hur det empiriska materialet har analyserats.

4.1 Metodval

Patel och Davidson (2011) hävdar att kvalitativa intervjuer har en låg grad av standardisering som ger ett större utrymme för intervjupersonerna att svara med egna ord och formuleringar. I denna studie har vi använt oss av kvalitativa intervjuer. Detta för att vi ville bygga arbetet på respondenternas fria utförliga svar. Den kvalitativa metoden ger oss möjlighet till djupgående intervjuer med respondenterna och blev därför vårt val av metod.

4.1.1 Intervjuer

”Syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något, t.ex. den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen” (Patel och Davidson 2011:82). I denna studie används kvalitativa intervjuer med två lärare och två rektorer. Enligt Patel och Davidson (2011) innebär kvalitativa intervjuer att både intervjuare och intervjupersoner är medskapare i ett samtal, för att den ska lyckas bör intervjuaren hjälpa intervjupersonen att i samtalet skapa en meningsfull och sammanhängande diskussion kring ämnet.

Larsen (2009) tar upp både fördelar och nackdelar med kvalitativa intervjuer. Valen av kvalitativa intervjuer med både rektorn och lärarna är för att som Larsen (2009) skriver, möta informanterna ansikte mot ansikte, detta är enligt Larsen (2009) en fördel. En annan fördel är att kvalitativa intervjuer ger intervjuaren möjlighet att ställa följdfrågor vilket kan ge fullständiga och fördjupande svar. En nackdel som Larsen (2009) nämner är att kvalitativa intervjuer är mer tidskrävande när det gäller att bearbeta underlaget. Därför valde vi att begränsa antalet respondenter, då vi ansåg att det skulle ge oss större möjlighet att gå djupare in i materialet. En annan risk som Larsen (2009) nämner är att de intervjuade personerna kan uppleva obehag att svara på vissa frågor eftersom de sitter ansikte mot ansikte. I denna studie blev respondenterna informerade

om att de fick välja att inte svara på frågorna som de eventuellt upplevde besvärliga. Vissa frågor tyckte respondenterna var svåra att svara på men de ville ändå svara på dessa.

5.2 Urvalsgrupp och genomförande

5.2.1 Urvalsgrupp

I denna studie intervjuades två lärare och två rektorer från tre olika skolor. Två av skolorna ligger i olika stadsdelar medan den tredje skolan ligger i en liten by utanför staden. För att få olika perspektiv på elevers delaktighet och inflytande var vår intention att besöka två skolor från två olika stadsdelar. En annan intention var att intervju en lärare och en rektor från respektive skola. Från en skola intervjuades en lärare och en rektor, den valdes då vi har kännedom av denna sedan tidigare eftersom att skolan har varit praktikplats till en utav oss. I den andra skolan som ligger i en annan stadsdel intervjuades en lärare och valet föll på just den här skolan då vi känner några av eleverna som går där. Rektorn på den andra skolan hade inte möjlighet att medverka, därför sökte vi vidare en tredje skola för möjligheten att intervju en rektor. Den andra av oss har haft sin praktik på den tredje skolan och därför tillfrågade vi rektorn om hon var intresserad av att ställa upp.

Valen av att intervju rektorer byggdes på att de enligt läroplanen har ansvaret att se till att eleverna är delaktiga och har inflytande i sin undervisning. Syftet med att intervju lärarna var att se hur de såg på elevers delaktighet och inflytande samt hur de anser att deras arbete med detta ser ut då det ingår i deras uppdrag. Lärarna undervisar i en årskurs fem och i en årskurs tre. Den första skolan vi besökte har cirka 450 elever från förskoleklass till årskurs nio. I den andra skolan går eleverna från förskoleklass till årskurs fem, skolan har cirka 420 elever. Den tredje skolan har elever från förskoleklass till årskurs nio där det finns ungefär 432 elever.

Av etiska skäl har vi använt fingerade namn på personer som vi har varit i kontakt med. Den första vi intervjuade är en rektor, han heter Peter och har arbetat som NO/MA lärare i sjutton år och som rektor i ungefär tretton år. Vidare intervjuade vi läraren Emma som är utbildad fritidspedagog, hon har en årskurs tre och har arbetat som lärare i femton år. Peter och Emma arbetar på samma skola. Den andra intervjuade läraren heter Pia, hon är specialpedagog, har arbetat som lärare i tolv år och nu är hon i en årskurs

fem. Den sista vi intervjuade är en rektor, hon heter Anna och är utbildad fritidspedagog och hon har arbetat som rektor i cirka tjugo år.

5.2.2 Genomförande

Intervjuerna genomfördes med två rektorer och två lärare på tre olika grundskolor. Vi kontaktade intervjupersonerna via mail där vi förklarade vårt syfte med studien och frågade om de kunde ställa upp för en intervju angående studien. Patel och Davidsson (2011) lyfter fram vikten av att informera intervjupersonerna om syftet med undersökningen samt på vilket sätt intervjuarens bidrag kommer att användas om det är konfidentiellt eller inte.

Inför intervjuerna förbereddes frågor som skulle ställas till de intervjuade. Enligt Patel och Davidson (2011) är det bra att forskaren förbereder frågor som verkligen kan användas till det syfte som forskaren har. En rektor och en lärare har olika ansvarsområden, utifrån det har vi förberett frågor som passar till respektive intervjuad person. Intervjufrågor till lärarna och rektorerna kan ni se i bilaga ett och två.

När vi kom till respektive skola presenterade vi oss för intervjupersonerna och berättade lite kort för dem om vår studie. Samtliga intervjuare valde att intervjuerna skulle genomföras i varsitt rum, det respekterade vi eftersom vi ansåg att rummen tillhör respektive lärare/rector och därför riskerar vi inte att bli störda.

Tiden på intervjuerna varierade, den första intervjun med rektorn Peter tog cirka 50 minuter. Den andra intervjun med läraren Emma som är på samma skola tog cirka 12 minuter. Den tredje intervjun med den läraren Pia som är från en annan stadsdel och en annan skola tog cirka 18 minuter. Den fjärde och sista intervjun med rektorn Anna som befann sig i en skola utanför staden tog cirka 12 minuter. Efter att vi fick ett godkännande av var och en av intervjupersonerna att spela in respektive intervju, spelades de in med varsin diktafon. Patel och Davidson (2011) hävdar att ljudinspelning kan vara en fördel då intervjuaren alltid kan gå tillbaka och lyssna på det den har missat, samt att intervjuaren kan vara mer närvarande under intervjun. När vi blev klara tackade vi dem för deras deltagande.

5.3 Bearbetning av data

Vi valde att dela upp det insamlade materialet mellan oss och att i lugn och ro transkribera det. Ett bra samarbete påvisades genom att om en av oss blev färdig före

tog den andre vid och hjälpte till. Därefter träffades vi och läste igenom våra transkriberingar. Vidare markerades det vi ansåg var mest relevant för vår studie med en överstrykningspenna. Larsen (2009) menar att det insamlade materialet bör förenklas för att vidare analyseras, tolkas och bearbetas. I denna studie förenklades materialet genom att utifrån frågorna kategorisera respondenternas svar. Därefter togs det som inte ansågs relevant för studien bort. Larsen (2009) påpekar att materialet som inte är relevant och inte bidrar till att fylla studiens syfte bör tas bort. Det insamlade materialet som vi hade kvar jämfördes med teori- och forskningsdelen för att vidare hjälpa oss att komma fram till ett resultat.

5.4 Forskningsetiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådets etiska principer (2002) finns det fyra grundkrav att ta hänsyn till vid forskning, det är informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren är skyldig att informera de intervjuade om deras uppgift i studien och om villkoren som gäller för deras deltagande (www.vr.se, 2013-05-17). När vi kontaktade samtliga intervjuare var vi noga med att ge tillräcklig information om studiens handling och syfte.

Samtyckeskravet förklarar för forskaren att inhämta deltagarnas samtycke. De intervjuade har rätt att bestämma över sitt deltagande därför såg vi till att både rektorerna och lärarna gav sitt medgivande (www.vr.se, 2013-05-17). Samtliga respondenter har blivit informerade om studiens syfte och att det är en frivillig medverkan. Respondenterna har även blivit informerade att de kunde avboka tiden ifall de inte längre ville bli intervjuade och att vid intervjun kunde de få avbryta om de kände att de inte ville fortsätta.

Konfidentialitetskravet tydliggör att uppgifter om identifierbara deltagare skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att de inte kan identifieras av obehöriga (www.vr.se, 2013-05-17). I denna studie har vi informerat samtliga intervjuare om att deras namn kommer vara fiktiva. Vi kommer heller inte ange namnen på skolorna.

Nyttjandekravet belyser vikten av att de insamlade uppgifterna för forskningsändamål inte får användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften (www.vr.se, 2013-05-17). Uppgifterna som vi har samlat in

inför det här examensarbetet ska endast användas i detta syfte och inte lånas ut eller användas av författarna med någon annan intention

6. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi utifrån vår insamlade empiri att presentera vårt resultat. Resultatet av undersökningen kommer att redogöras genom att lärarna och rektorernas svar kategoriseras.

6.1 Respondenternas definition av begreppen delaktighet och inflytande

Arner (2009) hävdar att begreppet inflytande tydliggör inriktningen för det eleverna har varit delaktiga i, där inflytande innebär att eleverna på ett tydligt sätt får möjlighet att påverka sina vardagar sin vardag i skolan. Begreppet delaktighet definierar Arner (2009) som att eleverna tar del av något som andra redan bestämt. Samtliga respondenter som intervjuades anser att inflytande innebär att eleverna ska ha rätten att vara med och säga vad de tänker och tycker. Medan definition av begreppet delaktighet var enligt dem att eleverna är delaktiga i en process där de får vara med och påverka.

Jag tycker att det handlar om att ett förhållningssätt till lärande och till sig själv som människor, då har man inflytande. (Anna, 2013-10-07)

Här menar Anna att genom att ha en viss inställning till eleverna ger rektorn och läraren på skolan ett tillräckligt tillåtande klimat för eleverna att våga säga vad de tycker och tänker. Emma berättar att i läroplanen står det att delaktighet och inflytande sammanhänger med elevens mognad, därför tycker hon att ju äldre eleven blir desto mer delaktighet och inflytande bör den få. Vidare berättar hon att om hon alltid ska låta eleverna bestämma vad de ska arbeta med under lektionerna då är det bara handstil de kommer att välja.

Enligt rektorn Peter som har arbetat länge i skolans värld har det alltid pratats om elevinflytande som förr kallades elevmedverkan. Peter berättar att under hans tid som lärare fick eleverna vara med och påverka till exempel var papperskorgarna skulle vara eller om det behövdes några bollar till skolgården, med andra ord berättar rektorn att eleverna hade väldigt lite inflytande. Idag skall eleverna vara med och påverka allt som berör skolan exempelvis lektionens innehåll, redovisningsformer, inköp av material och

klassrumsmiljön. Vidare ger Peter ett exempel på hur läraren kan gå tillväga för att få eleverna att vara delaktiga och ha inflytande under en lektion.

Förr i tiden utgick läraren från en färdig planering. Idag måste läraren ha en skuggmall vid sidan om sig. Utefter styrdokumentet är det läraren som måste lägga fram ämnesområdet som till exempel rymden, man lägger fram det och säger att nu på NO och SO fyra veckor framåt ska vi jobba med rymden. Vad tycker ni att vi ska göra? Vad vet ni om rymden? Vad skulle ni vilja veta? (Peter, 2013-09-23)

Rektorn tydliggör att idag vid lektionsplaneringen ska läraren först och främst utgå från styrdokumentet. Eleverna kommer inte in i bilden förrän läraren har bestämt ämnesområdet och hur långt temat ska sträcka sig, medan för trettio år sedan när Peter började arbeta var det läraren som bestämde allt från ämnesområdet till vad barnet skulle lära sig.

Berg, Sundh och Wede (2012) anser att läraren har ansvaret att involvera eleverna i skolarbetet utifrån de didaktiska frågorna som är vad, hur och varför. Peter berättar att de yngre eleverna inte vet vilka arbetssätt de kan använda sig av, därför är det lärarens ansvar att erbjuda eleverna olika arbetssätt som de senare kan utgå från. Peter berättar att vid lärarens val av arbetssätt bör hon/han utgå från elevgruppen som läraren har.

6.2 Strategier

Åberg och Lenz Taguchi (2005) lyfter fram att läraren bör använda olikheten i gruppen, för att stödja varje elevs intresse och förmåga. Peter ger ett exempel på hur läraren kan ge eleverna en känsla av att de är delaktiga i deras inläring. Han menar att läraren kan börja med att ha en dialog med eleverna om varför de går i skolan, enligt honom brukar det vanligaste svaret bli för att de ska lära sig läsa och skriva. Peter förklarar vidare att det är lärarens ansvar att erbjuda eleverna metoder som finns, exempelvis att tillsammans gå till biblioteket där eleverna kan få välja böcker som de tycker är intressanta att läsa.

För att få skolan att fungera är det rektorn som har ansvaret att få arbetslaget att gå i samma riktning (Berg, Sundh och Wede, 2012). Hallerström (2011) hävdar att rektorn och läraren inför det dagliga arbetet bör skapa en bra relation som bygger på kommunikation och förtroende. Både Anna och Peter anser att det viktigaste är att

eleverna får möjligheten att påverka deras vardag, därför utgår de från att alltid ha samtal och diskussioner med lärarna på skolan för att tydliggöra för lärarna vad som krävs av dem så att de på bästa sätt kan hjälpa eleven att klara sin skolgång.

En utgångspunkt som båda skolorna där Anna och Peter arbetar är att när en lärare startar sin lektion och ska börja med ett nytt område bör läraren gå igenom målen för ämnet och berätta för eleverna vad de ska nå. Därefter får eleverna komma med sina synpunkter om hur de vill arbeta.

Strategierna som båda skolorna anser sig använda kopplar vi till figuren som Berg, Sundh och Wede (2012) beskriver där rektorerna strävar efter att lärarna ska utgå från de didaktiska frågorna som är: Vad, hur och varför elever ska medverka i *planeringen* av ämnesinnehållet samt: Vad, hur och varför elever ska medverka i *genomförandet* av ämnesinnehållet och slutligen: Vad, hur och varför elever ska medverka i *utvärderingen* av ämnesinnehållet. Peter tycker att det finns flera olika strategier som en lärare kan använda sig av, och att det är eleverna som läraren har i sitt klassrum som avgör vilka sätt läraren väljer att använda.

Det är en annan sak när du går innanför dörren och stänger dörren för dina 20, eller 25, 26 eller 27 elever. Det är lättare att sitta hemma och tänka ut olika saker, men när du kommer in till verkligheten, det viktigaste är att det måste vara någonting som engagerar alla. (Peter-09.23)

Peter menar att en lärare lätt kan planera en lektion hemma, men i verkligheten kan det bli annorlunda när läraren kommer till klassrummet. Att fundera ut rätt undervisningsmetoder för de eleverna som finns i klassrummet är viktigt för att få undervisningen att fungera så bra som möjligt. Rektorn anser att en viss förmåga att ändra om sin planering utefter hur det ser ut i verkligheten är viktig.

6.2.1 Klassråd

En arena där eleverna har något att säga till om och en möjlighet att kunna påverka är klassrådet (Lelinge, 2011). Pia ser ett dilemma med klassrådet, det är att eleverna tror att under lektionen är det de som bestämmer, de vill gärna ta upp saker som varken läraren eller eleverna kan påverka, vilket brukar ge en dålig stämning då eleverna uppfattar det som att de inte har inflytande i skolan.

Vi har skolplikt, mycket ligger uppe från, så vår uppgift är att tydliggöra lite för barnen vad är det jag kan vara med och bestämma. På klassråd kommer det alltid förslag som till exempel lite mer hamburgare, sluta tidigare, börja senare. (Pia, 2013-09-25)

Enligt Pia är möjligheterna att ändra det eleverna vill väldigt få, anledningen är enligt henne att skolan är skyldig att följa styrdokumentet. Varje gång klassen har klassråd diskuterar Pia med eleverna om vad det är de kan vara med att bestämma om. Pia berättar att eleverna först måste veta vad det är de kan påverka inom skolans ram. Rubinstein Reich (2011) hävdar att klassrådet är ett ställe där eleverna kan få rösta och säga sitt ord. Emma menar att under klassrådet kan hon diskutera med eleverna om saker de vill få fram. Ett exempel som Emma nämner är att för några dagar sedan bestämde alla i klassen att på fredagar ska de införa ”roliga timmen”, som innebär att eleverna enligt en lista får planera två och två ifall de vill uppträda eller hålla i en lek. Listan bestämdes genom namnlottning där namnen på dem som ville hålla i lektionen skrevs på en lapp (Emma, 2013-09-23).

Brodow och Rininsland (2002) hävdar att det finns elever som kommer från en miljö där de är vana vid att diskutera, argumentera och uttrycka sig medan andra elever kommer från en sträng kultur som kan ha svårt att delta i diskussioner och föra fram det de vill säga. Enligt Emma är det alltid samma elever som räcker upp handen, därför är hon noggrann med att se till att alla deltar i klassrådet. Emma försöker hela tiden vara uppmärksam på vilka elever som inte räcker upp handen. För att alla vid något tillfälle ska få sin röst hörd får eleverna ibland skriva ner svaren på ett papper, för att vidare läsas upp av antingen läraren eller någon elev i klassen. På det sättet anser hon att de blyga eleverna också får möjligheten att uttrycka sig.

6.2.2 Kommunikation

Både lärare och rektorer talade om vikten av kommunikation när det gäller elevers delaktighet och inflytande. ”Kommunikation, det ska vara ett sådant klimat att barnen vågar säga saker” (Emma, 2013-09-23). Här menar Emma att eleverna ska kunna våga komma fram med deras förslag och åsikter utan att de ska tänka på att någon kommer att skratta åt det de säger. Eleverna ska känna sig trygga med den gruppen de arbetar med i klassrummet. Sundgren (2005) anser att Dewey menar att kommunikation innebär att eleverna får komma med egna förslag och utväxla tankar. Enligt Anna handlar

delaktighet och inflytande om att kunna kommunicera, lyssna och att vara lyhörd inför elevernas tankar och idéer.

Jag tycker det handlar om att kommunicera, tydliggöra vad som krävs, förväntningar på eleverna och genom det sättet att kommunicera med dem. (Anna, 2013-10-07)

Åberg och Lenz Taguchi (2005) hävdar att begreppet delaktighet innebär att innan orden praktiseras måste de först gemensamt diskuteras. En viktig punkt som de flesta intervjuade tog upp var att kommunicera fram vad eleverna i praktiken kunde vara med om att påverka. I boken *Lyssnandets pedagogik* tar författarna Åberg och Lenz Taguchi (2005) upp vikten av kommunikation där de nämner att lyssna till och respektera barnens tankar där kommunikationen mellan lärare och elever bildar en möjlighet att mötas genom en reflektion kring deras vardag. Anna och Peter menar att en stor del av deras arbete går åt till att kommunicera med både lärarna och eleverna.

Kommunikationen leder till att eleverna och lärarna vågar diskutera och ta upp det som behövs. Ett exempel som Peter tar upp är att när läraren känner att hon/han inte längre kan hantera en situation i klassrummet så brukar han träda in och hjälpa henne/honom. Om Peter är upptagen brukar lärarna få hjälp av den biträdande rektorn som Peter anser vara sin högra hand.

För min del är jag väldigt lyhörd för eleverna när jag är ute till exempel i korridorer och så och pratar. Jag kan ju ställa de frågorna ibland när jag är i matsalen och äter med dem. (Peter, 2013-09-23)

Peter förklarar att han kan få ett brev från eleverna med deras önskningar och då brukar han besöka klassen. Han informerar eleverna att han mottagit deras brev och förklarar för dem att de har förståndiga tankar men att det som eleverna begär kostar för mycket pengar som skolan inte har råd med. Syftet är enligt Peter att få eleverna att fundera lite längre innan de önskar sig saker. Ett annat exempel som Peter nämnde under intervjun var att eleverna en gång kommit med förslag om att de önskar bänkar i korridoren, då förklarade Peter för dem att om det skulle börja brinna i skolan så kan bänkarna vara ett hinder för utrymning och att bänkarna dessutom kan sätta igång branden.

Pia uttrycker sig om svårigheten med delaktighet och inflytande i praktiken, hon anser att kommunikation sker dagligen och därigenom får eleverna uttrycka sig och föra fram sitt ord. Samtidigt nämner hon att allt hon gör i sin undervisning är anpassad till elevgruppen. Hon vet vad som funkar bra för varje elev och utgår från det.

6.3 Styrning

Berg, Sundh och Wede (2012) och Åberg och Lenz Taguchi (2009) anser att läraren i sin undervisning ska utgå från eleverna, men utförandet och ämnets innehåll är lärarens ansvar. Enligt Peter får skolan idag mycket från regeringen som både rektor och läraren är skyldiga att följa. Lärarens ansvar är att se till att eleverna når målen i alla ämnen, här ska eleverna vara delaktiga och ha inflytande över hur de ska nå målen.

Vi har pratat om att försöka göra olika mallar. Så när man börjar ett nytt arbetsområde så ska barnen vara med. Men det handlar ju också i läroplanen om att man ska få mer inflytande efter mognad. (Peter, 2013-09-23)

Peter berättar vidare att läraren ska på ett mjukt sätt få eleverna att känna att de får vara med och bestämma och påverka men det är ändå läraren som måste styra ämnesinnehållet. Enligt Berg (2012) ska eleverna ha ett stort inflytande över hela läroprocessen. Pia nämner att det är viktigt med inflytande och delaktighet för eleverna i undervisningen men eftersom de har styrdokumentet som en utgångspunkt så anser hon att det inte finns tillräckligt mycket utrymme. Vid sin lektionsplanering utgår hon från eleverna i klassen, på det sättet anser hon att eleverna har inflytande trots att de inte är medvetna om det. Vidare berättar Pia att eleverna kan få mer inflytande via exempelvis arbetssätt där de kan få välja att arbeta i grupp, i par eller individuellt. Eleverna i Pias klass har flertalet gånger bestämt redovisningsformerna, ibland har de redovisat muntligt och ibland har de fått redovisa genom att spela upp pjäser. Enligt henne kan eleverna inte påverka ämnet och innehållet för att det klart och tydligt står i styrdokumentet vad hon måste gå igenom (Pia, 2013-09-25).

Emma lyfter också fram vikten av att följa läroplanen. I början av varje vecka går hon igenom uppgifter som eleverna i klassen bör bli klara med under veckan, sedan är det elevernas ansvar att organisera och planera så att de blir färdiga i tid.

7. Slutsats och diskussion

Under denna rubrik diskuteras resultatet av studien. Slutsats formuleras och kopplas till vårt syfte och våra frågeställningar.

7.1 Slutsats

Delaktighet och inflytande betyder olika saker men används synonymt med varandra i vardagligt bruk, vi insåg att även respondenterna hade svårt att särskilja dessa begrepp. Om man läser svenska akademins ordlista betyder delaktighet att man är en del i/av något och med inflytande menas en möjlighet att påverka (svenska akademien). Enligt de gamla läroplanerna och Peter har begreppen delaktighet och inflytande funnits med sedan tidigare och att det har vuxit och utvecklats med åren.

Vårt syfte med studien var att se hur två lärare och två rektorer förhåller sig till begreppen elevers delaktighet och inflytande i årskurs tre och årskurs fem i de tre grundskolor vi besökte. Vi ville även ta reda på hur lärarna och rektorerna anser sig arbeta med delaktighet och inflytande.

När det kommer till vår första frågeställning: hur lärarna och rektorerna förhåller sig till begreppen elevers delaktighet och inflytande var respondenterna överens om att orden går in i varandra och innebär att eleverna ska vara med och påverka. De tyckte att det är något som finns med i läroplanen och därför är viktigt i skolan. Samtliga ansåg att ämnet är stort, men de hade skilda åsikter om det är ett lätt eller svårt ämne.

När det kommer till vår andra frågeställning: hur lärarna och rektorerna anser sig arbeta med elevers delaktighet och inflytande, hade rektorerna en klarare syn över hur det kan se ut i praktiken än lärarna. Rektorerna respektive lärarna uttryckte sig på olika sätt och var oense om *hur mycket* delaktighet och inflytande som är möjligt att ge eleverna i dagens skola. Rektorerna kände att delaktighet och inflytande är en självklarhet där var och en av dem gav konkreta förslag på hur läraren kan utföra uppdragen. Några konkreta förslag som båda rektorerna gav var klassråd, att ha med eleverna i den pedagogiska planeringen där de får komma med egna synpunkter och att få välja redovisningsformer och arbetssätt. Ett viktigt begrepp som rektorn Anna lyfte fram under intervjun var kommunikation. Anna menade att kommunikationen är nyckeln till en god relation mellan alla som befinner sig i skolan.

Både Emma och Pia ansåg att styrdokumentet som de måste följa är ett hinder som gör att eleverna kan få möjlighet till delaktighet och inflytande. Med att styrdokumentet är ett hinder menar lärarna att eleverna inte vet vilka mål de bör nå. Pia berättade att hon alltid har eleverna i sina tankar vid lektionsplaneringar där hon vet vad som funkar för varje elev och utifrån det brukar hon planera sina lektioner. Även om det är hon som bestämmer lektionens innehåll brukar eleverna få bestämma arbetssätt och redovisningsform. Medan Emma är mer mån om att alla i klassen blir sedda och hörda. I Emmas arbetssätt kände vi att eleverna får mer inflytande under deras lektioner då de fritt får arbeta med det som bör bli gjort under veckan. Emma påpekade även att delaktighet och inflytande hänger med mognaden, ju äldre eleven blir desto mer delaktig och inflytande bör den få.

7.2 Diskussion

Den här studien har gett oss en djupare kunskap om elevers delaktighet och inflytande och varför det är viktigt för eleverna att lärarna och rektorerna ser till att det finns i skolan. Studien har även gjort oss uppmärksamma på att det inte är en självklarhet att som lärare kunna skilja på dessa två begrepp och implementera dem i undervisningen.

Strategier som vi verkligen saknade att höra från samtliga respondenter är den som både Jönsson (2010) och Elvstrand (2009) talar om, det är indirekt inflytande som bygger på att elevernas teckningar används som underlag för samtal om hur eleverna vill att skolan ska vara och utveckla verksamheten därefter. Denna strategi anser vi gynna både blyga och utåtriktade elever. Detta då de blyga eleverna får möjlighet att uttrycka sig utan att behöva känna sig tvungna att kunna formulera meningar. Medan de utåtriktade eleverna ritade för att sedan även kunna argumentera för sina bilder.

Det är en av elevernas rättigheter i skolan att få vara delaktiga och ha inflytande, det är något som vi i vår kommande profession vill synliggöra i praktiken. Under arbetets gång har vi succesivt fått en uppfattning om att delaktighet och inflytande är ett jättestort uppdrag. För att läraren ska kunna lyckas med att få alla delaktiga och kunna få en känsla av att de har ett inflytande bör läraren göra en planering tillsammans med eleverna. Så att eleverna kan få en möjlighet att säga vad de anser ska vara med så att de har tagit del av sin undervisningsplanering. Detta kan ge eleverna en känsla av att deras tankar har tagits på allvar och att läraren lyssnar in dem.

Ett av rektorns uppdrag är att stötta lärarna, här tycker vi att rektorer bör leda lärarna till varför delaktighet och inflytande är en viktig del i undervisningen och i skolan. Som lärare kan man arbeta på att ställa rätt följdfrågor för att kunna använda elevernas tankar och utveckla det till något att bygga undervisningen på. Det är viktigt att eleverna får komma med egna synpunkter för att hjälpa dem på deras väg mot att bli demokratiska medborgare.

Det rektorerna nämnde om delaktighet och inflytande var enligt lärarna svårt att hinna med i verkligheten. Trots att elevers delaktighet och inflytande är ett av lärarnas uppdrag som står med i läroplanen så skyllde lärarna mycket på att de inte hinner få eleverna att vara delaktiga. Vi ansåg att lärarna vi intervjuade inte är tillräckligt insatta i dessa begrepp och har nämnt flera undanflykter till varför de inte har möjlighet att genomföra det läroplanen tillskriver dem att ansvara för. Det är läraren som är ansvarig i sitt klassrum, det är lärarens ansvar att kunna ge eleverna både inflytande och delaktighet. Som lärare är det nödvändigt att man följer upp sin egen undervisning, det synliggör vad som fungerar och vad som bör bli bättre.

Vi har kommit fram till att elevers delaktighet är viktigt i praktiken och att det är vitalt att eleverna får ha inflytande i skolan. I våra diskussioner kom vi fram till att både lärarna och rektorerna bör utveckla deras kunskap gällande begreppen delaktighet och inflytandes innebörd. Vi kunde inte heller se konkreta exempel på elevers delaktighet och inflytande som lärarna i praktiken använde sig av. Vårt förslag är att inför varje nytt arbetsområde bör läraren tillsammans med eleverna gå igenom målen som eleverna ska nå, vidare bestämmer eleverna och läraren ämnet och arbetssättet inför det nya arbetsområdet. På det sättet blir eleverna delaktiga och får inflytande över sina studier. För att rektorerna ska kunna kräva av lärarna att använda sig av elevers delaktighet och inflytande i undervisningen, måste de även lyssna in sina lärare och låta dem komma med synpunkter och idéer. Rektorerna bör även som det står i läroplanen att stötta lärarna med uppdraget.

7.3 Fortsatt forskning

Till fortsatt forskning inom ämnet elevers delaktighet och inflytande skulle vi vilja fördjupa vår studie med att både intervjua eleverna för att få deras perspektiv på hur de upplever delaktighet och inflytande i deras undervisning och observera undervisningen i klassrummet, för att få en syn ur vårt eget perspektiv. Genom att även göra

elevintervjuer och observationer skulle vi få en närmare blick på hur delaktighet och inflytande fungerar i praktiken. Det hade gett vår studie ett bättre empiriskt underlag och vi hade kunnat följa upp vad lärarna berättade om hur de ansåg sig arbeta med elevers delaktighet och inflytande.

8. Referenslista

8.1 Skriftliga källor

- Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Berg, Gunnar, Sundh, Frank och Wede, Christer (red.) (2012). *Lärare som ledare: i och utanför klassrummet*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Brodow, Bengt och Rininsland, Kristina (2002). *En skola som om elever betydde något: skolan speglad i elevers skrivande - analys och debatt*. 1 uppl. Malmö: Gleerups utbildning AB
- Wirén (1995). "Där man inte har något inflytande finns inget personligt ansvar": en översyn av elev- och föräldrainflytandet i skolan. (1995). Stockholm: Fritze
- Ekström Filipsson (2012). Lärare som ledare i rektors perspektiv. I Berg, Gunnar, Sundh, Frank och Wede, Christer (red.) (2012). *Lärare som ledare: i och utanför klassrummet (307-322)*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Hallerström, Helena (2011). Styrning och villkor. I Persson, Sven och Riddersporre, Bim (red.) (2011). *Utbildningsvetenskap för grundskolans tidiga år (299-314)*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Heywood, Colin (2005). *Barndomshistoria*. Lund: Studentlitteratur
- Johannesen, Nina och Sandvik, Ninni (2009). *Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv*. Stockholm: Liber
- Juul, Jesper och Jensen, Helle (2002). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Runa förlag.
- Jönsson, Lena (2010). *Elevers bilder av skolan: vad elever berättar om och hur lärare och lärarstudenter reflekterar och samtalar om skolan utifrån elevers bilder*. Diss. Lund: Lunds universitet
- Key, Ellen (1995). *Barnets århundrade*. 2. 4. uppl. Stockholm: ABF
- Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups
- Larsson, Hans Albin (2004). *Vår demokratis värdegrund: aspekter på en högst väsentlig del av lärarutbildningens allmänna utbildningsområde*. 2. uppl. Stockholm: Hjalmarson och Högberg

- Lelinge, Balli (2011). *Klassråd: ett socialt rum för demokrati och utbildning: om skola och barndom i förändring*. Licentiatuppsats Malmö: Lärarutbildningen
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (2011). Stockholm: Skolverket
- Patel, Runa och Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning. 4., [uppdaterade] uppl.* Lund: Studentlitteratur
- Rubinstein Reich (2011). Elevinflytande i skolan. I Persson, Sven och Riddersporre, Bim (red.) (2011). *Utbildningsvetenskap för grundskolans tidiga år (93-112)*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Selberg, Gunvor (2001). *Främja elevers lärande genom elevinflytande*. Lund: Studentlitteratur
- Sommer, Dion (2009). *Barndomspsykologi. Utveckling i en förändrad värld*. Stockholm: Runa förlag
- Sundgren, Gunnar (2005). John Dewey-reformpedagog för vår tid. I Forssell, Anna (red.) (2005). *Boken om pedagogerna (79-106)*. 5., [rev. och utök.] uppl. Stockholm: Liber
- Tallberg Broman, Ingegerd, Rubinstein Reich, Lena och Hägerström, Jeanette (2002). *Likvärdighet i en skola för alla: historisk bakgrund och kritisk granskning*. Stockholm: Statens skolverk
- Tham, Amelie (1998). *Jag vill ha inflytande över allt: en bok om elevinflytande i skolan från Skolverket*. Stockholm: Statens skolverk
- Åberg, Ann och Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

8.2 Internetkällor

Vetenskapsrådet, 2013-05-17:

http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

SFS 2010:800:

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800:17

Svenska akademien:

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_p_a_natet/ordlista

Bilaga 1

Intervjufrågor till lärarna

1. Vad anser du att elevers delaktighet och inflytande innebär?
2. Vilka exempel kan du ge på hur en lärare kan göra för att få alla eleverna delaktiga?
3. Alla elever kan inte vara överens om allting, hur gör du för att få alla att vara delaktiga?
4. Hur arbetar du med elevernas inflytande?
5. Om du känner att det är blir för jobbigt för dig i ditt arbete med att få eleverna att vara delaktiga och ha inflytande. Vilket stöd känner du då att din rektor ger dig?

Bilaga 2

Intervjufrågor till rektorerna

1. Vad anser du att elevers delaktighet och inflytande innebär?
2. Vilka strategier är det som används på denna skola för att få alla elever delaktiga?
3. Hur ser elevers delaktighet och inflytande ut i praktiken?
4. Olika författare är överens om att det är rektorns ansvar att se till att eleverna får delaktighet och inflytande, samt att stötta lärarna. Hur ser du på det i så fall och på vilket sätt får lärarna stöd?